

**ULUSLARARASI
GELENEKTEN GELECEĞE
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ
SEMPOZYUMU (IV)**

**16-17 EKİM 2025 KASTAMONU
(ÇEVİRİMİÇİ)**

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

Yayına Hazırlayanlar

Doç. Dr. Hamid DERVİŞ

Dr. İlker ÇAKMAKKAYA

Hiperyayın 1172

Araştırma-İnceleme

Yayına Hazırlayanlar

Doç. Dr. Hamid Derviş, Dr. İlker Çakmakmaya

Genel Yayın Yönetmeni

Hatice Bahtiyar

Mizanpaj

Senem Ilgın

Kapak Tasarım

Cihan Demirtaş

Yayıncı Sertifika No: 16680

ISBN: 978-625-5884-55-8

e- ISBN: 978-625-5884-56-5

1. Baskı: İstanbul, 2025

Copyright© Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın telif hakları, 5846 sayılı yasanın hükmüne göre, kitabı yayımlayan Hiperlink Eğitim İletişim Yay. Gıda. San. ve Tic. Ltd. Şti. ve Doç. Dr. Hamid Derviş, Dr. İlker Çakmakmaya'a aittir. Yayımcının ve yazarın izni olmaksızın elektronik ve mekanik herhangi bir kayıt sistemi veya fotokopi ile çoğaltılamaz, kopyalanamaz. Ancak kaynak gösterilerek kısa alıntı yapılabilir.

Her hakkı mahfuzdur. Bu kitapta yayınlanan yazıların etik, bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazar(lar) a aittir.

Yayınevi uluslararası bir yayınevidir.

Uluslararası Gelenekten Geleceğe Bilgi ve Belge Yönetimi Sempozyumu IV (Kastamonu:2016)

Uluslararası Gelenekten Geleceğe Bilgi ve Belge Yönetimi Sempozyumu 16-17 Ekim 2025

Kastamonu, Çevrimiçi: bildiri özetleri kitabı /yayına hazırlayanlar Doç. Dr. Hamid Derviş, Dr.

İlker Çakmakmaya. – İstanbul: Hiperyayın, 2025.

320 sayfa: şekil, tablo; 21 cm. – (Hiperyayın; 1172)

ISBN: 978-625-5884-55-8

E-ISBN: 978-625-5884-56-5

1. Kütüphane Bilimi -- Türkiye -- Kongreler. 2. Bilgi Yönetimi. I.

Derviş, Hamid. II. Çakmakmaya, İlker. III. Dizi.

Z672.5 Ü58 2025

020 ULU 2025

Baskı-Cilt: Yalın Yayıncılık-Sertifika No: 53595

GENEL SATIŞ PAZARLAMA VE YAYINEVİ

Hiperlink Eğt İlet. Yay. Gıda San. ve Paz. Tic. Ltd. Şti

Tozkoparan Mah. Haldun Taner Sok. Alparslan İş Merkezi

No: 27 Kat: 6 D: 21 Merter- Güngören / İstanbul

Telefon: 0212 293 07 05-06 Faks: 0212 293 56 58

www.hiperlink.com.tr / info@hiperlink.com.tr

İnternet Satış: www.hiperyayın.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	19
An Overview of the Power of Artificial Intelligence in Libraries: Local and Global Insights	21
Doç Dr. Hamid Derviş	
AÇILIŞ KONUŞMASI: Yapay Zekânın Bilgi Yönetimi ve Bellek Kurumları Üzerindeki Etkileri	29
<i>The Impact of Artificial Intelligence on Information Management and Memory Institutions</i>	
Yaşar TONTA	
Teknik ve Kültür	33
<i>Technique and Culture</i>	
Hasan S. KESEROĞLU	
Yapay Zekâ Konusunda Türkiye’deki Üniversitelerin Yayınlarının Bibliyometrik Analizi: Web of Science Üzerinden Bir İnceleme	37
<i>Bibliometric Analysis of Kastamonu University Publications in the Field of Artificial Intelligence: A Review based on Web of Science</i>	
Alihan ERKEN, Hamid DERVİŞ	
Akademik Kütüphanelerde Veri Tabanlarında Yapay Zekâ Destekli Arama Stratejileri: Web of Science ve Scopus Örneği	43
<i>Artificial Intelligence (AI)-Assisted Search Strategies in Databases in Academic Libraries: The Example of Web of Science and Scopus</i>	
Nilay KAYA, Huriye ÇOLAKLAR	
Açık Kaynak Kodlu Kütüphane Yazılımlarında Yapay Zeka Destekli Özelleştirme: Koha’ya Entegre Kitap Özeti Uygulaması Geliştirilmesi...49	
<i>Artificial Intelligence-Assisted Customization in Open-Source Library Software: Development of an Integrated Book Summary Application for Koha</i>	
Enes SİVRİ, Vedat GÜLTEKİN, Murat DOĞAN	

Bilimsel Araştırma ve Yapay Zeka: Araştırma Süreçlerinde Paradigma Değişimi	53
<i>Scientific Research and Artificial Intelligence: A Paradigm Shift in Research Processes</i>	
Sami ÇUHADAR, Sönmez ÇELİK	

Yükseköğretimde Öğrencilerin Yapay Zeka Araçlarını Kullanım Alışkanlıkları ve Kütüphanelerden Yapay Zeka Beklentileri	57
<i>Students' Usage Habits of Artificial Intelligence Tools in Higher Education and Expectations of Artificial Intelligence in University Libraries</i>	
Canan ERGÜN, Hilal Nur İSİ, Tuana YILDIZ	

Bilgi Uzmanı Adayları Dijital Dönüşüme Hazır mı?	63
<i>Are Information Specialist Candidates Ready for Digital Transformation?</i>	
Raife İBEKÇİ, H. Buluthan ÇETİNTAŞ	

Kütüphane ve Kültür.....	67
<i>Library and Culture</i>	
Daşqın MƏHƏMMƏDLI	

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencilerinin Yapay Zekâ Okuryazarlığı Düzeyleri: Atatürk Üniversitesi Örneği	71
<i>Literacy Levels of Undergraduate Students of the Department of Information and Records Management: The Example of Atatürk University</i>	
Nermin ÇAKMAK, Engin BAYSEN, Raife İBEKÇİ	

Bilgi ve Belge Yönetimi Eğitiminde Yapay Zeka ile Bilgi ve İletişim Teknolojileri Üzerine Bir Müfredat Çalışması	75
<i>Curriculum Analysis of Departments Providing Postgraduate Education in Information and Document Management</i>	
Leyla KANIK	

Okul Kütüphanelerinde Kitap Sayısı Yeterliliği: Kastamonu Örneği79

Book Collection Adequacy in School Libraries: The Case of

Kastamonu

Ömer DALKIRAN

Büyük Dil Modelleri ve Ekosistem Paradoksu: Teknolojik Uyum, Etik
Yönetişim ve Sürdürülebilir Adaptasyon 83

Large Language Models and the Ecosystem Paradox: Technological

Alignment, Ethical Governance, and Sustainable Adaptation

Müge AKBULUT

Yapay Zeka Araçlarının Kütüphanelerin Geleceğine Yönelik Veri
Temelli Yorumları: Beş Temel Unsur Çerçevesinde Bir İnceleme 87

Data-Based Interpretations of Artificial Intelligence Tools for the

Future of Libraries: A Review within the Framework of Five Key

Elements

Ali KAVAK

Entelektüel Mülkiyet Hakları Bağlamında Sorumlu Yapay Zekâ
Uygulamaları 93

Responsible Artificial Intelligence Applications in the Context of

Intellectual Property Rights

Sümeyye AKÇA, Özlem ŞENYURT

Bilimsel Özlerden Anlamsal Anahtar Sözcük Çıkarmada Türkçe
Destekli Transformer Gömme Modellerinin Başarımı: Türk

Kütüphaneciliği Dergisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma..... 97

Performance of Turkish-Language-Supported Transformer

Embedding Models for Semantic Keyword Extraction from Scientific

Abstracts: A Comparative Study on Turkish Librarianship Journal

Çağdaş ÇAPKIN

Üniversite Kütüphanelerinde Yapay Zeka Kullanımı: Deneyimler,
Zorluklar ve Yeni Fırsatları 101

Using Artificial Intelligence in University Libraries: Experiences,

Challenges, and New Opportunities

Sami ÇUHADAR, Çağatay GEZER, Ece HELVACIOĞLU,

Selma MERT, Aysel ŞENOĞLU

Yapay Zekâ'nın Halk Kütüphanelerine Etkisi 107

The Impact of Artificial Intelligence on Public Libraries

Lale ÖZDEMİR ŞAHİN, Esra TÜLÜCÜ

“Hayal Ortağım” Uygulamasının Görme Engellilere Yönelik Sesli Kitap
ve Kütüphanecilik Faaliyetleri Bağlamında Değerlendirilmesi... 115

*Evaluation of the “Hayal Ortagim” Application in the Context of
Audio Books and Librarianship Activities for the Visually Impaired*

Tahir BALKAN

Kütüphanelerde Gelecek Vizyonu: Metaverse, Akıllı Kütüphaneler
ve Sürdürülebilirlik 123

*Future Vision for Libraries: Metaverse, Smart Libraries, and
Sustainability*

Ayşenur AKBULUT

Kütüphanelerde Teknoloji Yönelimleri ve Hazır Bulunuşluk Ölçütleri:
SWOT Çerçevesinde Bir Değerlendirme..... 127

*Technology Trends and Readiness Criteria in Libraries: An
Evaluation within the SWOT Framework*

Kasım BİNİCİ

2025-Cİ İldə Azərbaycanda Elmi İnformasiya Dövriyyəsi Bibliometrik
Hesabatlarda..... 131

*The Volume of Scientific Information In Azerbaijan In 2025 In
Bibliometric Reports*

Parvız Fırudın oğlu KAZIMI

Yapay Zekâ Araçlarında Halüsinasyon Probleminin Eğitimsel Etkileri:
Üniversite Öğrencilerinin Farkındalığı Üzerine Bir Araştırma 135

*Educational Implications of the Hallucination Problem in Artificial
Intelligence Tools: A Study on University Student Awareness*

Ali KAVAK, Ayşe Feride KOP

Bilgi Merkezlerinde Yapay Zekanın Bugünü ve Yarını 141
*The Present and Future of Artificial Intelligence in Information
Centers*

Hilal GEZER, Selim BAŞARAN

Arşiv Yönetiminde Büyük Veri ile Karşılaşılan Sorunlar: Yapısal,
Teknolojik ve Etik Boyutlar 145
*Challenges in Archival Management in the Context of Big Data:
Structural, Technological, and Ethical Dimensions*

Emine CENGİZ MATER

Dijital Kapitalizm ve Yapay Zeka Çağında Kütüphaneler: Sosyal
Eşitsizlik, Etik Zorluklar ve Dönüştürücü Stratejiler 149
*Digital Capitalism and Libraries in the Age of Artificial Intelligence:
Social Inequality, Ethical Challenges, and Transformative Strategies*

Güler DEMİR

Alınır Satılır Bir Meta Olarak Veri ve Veride Sömürü Yaklaşımı .. 153
*Data As A Commodity To Be Bought And Sold And The Approach To
Exploitation Of Data*

Mehmet Kemal SEVGİSUNAR

Yapay Zeka Etiği: Bilgi Yönetimi Bağlamında Bir Değerlendirme.. 157
*Artificial Intelligence Ethics: An Evaluation in the Context of
Information Management*

Bülent YILMAZ

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinde Yapay Zekâya
Yönelik Genel Tutum Değerlendirmesi: İzmir Kâtip Çelebi
Üniversitesi Örneği..... 161
*Assessment of the General Attitudes of Information and Document
Management Department Students Towards Artificial Intelligence:
The Example of Izmir Kâtip Çelebi University*

Mehmet Ali AKKAYA

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencilerinin Bilgi
Okuryazarlığı Becerilerinin Belirlenmesi: Ankara Yıldırım Beyazıt
Üniversitesi Örneği..... 165

*Determining the Information Literacy Skills of Undergraduate
Students of the Department of Information and Document
Management: The Example of Ankara Yıldırım Beyazıt University*

Demet SOYLU, Sude ÖZCAN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin
Sürdürülebilir Yeşil Kütüphane Olma Unsurlarının Yapay Zeka
Araçlarıyla Geliştirilmesi..... 169

*Developing the Sustainable Green Library Elements of Niğde Ömer
Halisdemir University Central Library with Artificial Intelligence
Tools*

Yasin ŞEŞEN, Elif ŞEŞEN

Dijital Arşivlemede Veri Koruma ve Erişim Stratejileri: Çağdaş
Yaklaşımlar ve Zorluklar..... 173

*Data Protection and Access Strategies in Digital Archiving:
Contemporary Approaches and Challenges*

Oruc QULIYEV

Kütüphane ve Arşivlerde Yapay Zekâ Kapasitesi Oluşturmak:
Zorluklar, Gelişmeler ve Uygulamalı İlgörüler 175

*Building AI Capability in Libraries and Archives: Challenges,
Developments and Practical Insights*

Abdulhalik PINAR

Okul Kütüphanecilerinin Yapay Zeka Uygulamalarına Bakış
Açılarının İncelenmesi 179

*Examining School Librarians' Perspectives on Artificial Intelligence
Applications*

Fatma YILDIRIM, Nihan TEMİZ

Erken Çocuklukta Teknoloji Kullanımı ve Kütüphanelerin Rolü: Yapay Zekâ Destekli Ebeveyn Rehberliği Üzerine Bir Değerlendirme 183

The Role of Libraries in Early Childhood Technology Use: An Evaluation of Artificial Intelligence-Supported Parental Guidance

Özlem TOK

Kütüphanelerin Bilimsel Dürüstlüğü Güçlendirmedeki Rolü: İntihal Tespit Araçlarının Kullanımı ve Yapay Zekâ Çağında Karşılaşılan Zorluklar 187

The Role of Libraries in Strengthening Academic Integrity: The Use of Plagiarism Detection Tools and Challenges in the Age of Artificial Intelligence

Ali KAVAK, Erol YILMAZ

Oku ve Yayım Anlaşmalarına Yönelik Akademik Farkındalık: Bartın Üniversitesi Örneği..... 193

Academic Awareness of Read and Publish Agreements: The Case of Bartın University

Burak BEYGİRCİ, Belde BEYGİRCİ

Veri Güvenliği: Kütüphane Yönetim Sistemlerinde Riskler ve Çözümler 199

Data Security: Risks and Solutions in Library Management Systems

Azad QURBANOV

Kütüphanelerde Akademik Araştırma Amaçlı AI Chatbots Kullanımı 201

Use of AI Chatbots for Academic Research in Libraries

Tuana YILDIZ, Yasemin İrem NASIR, Hilal Nur İSİ

Kütüphanelerde Bilgi Temininde Yapay Zeka Faktörü.....203

The Artificial Intelligence Factor in Libraries for Scientific Information Provision

Ayten Gazanfar ALIYEVA

Yapay Zeka ile Kütüphane Hizmetlerinde Erişilebilirlik ve Kapsayıcılık	209
--	-----

Accessibility and Inclusivity in Library Services with Artificial Intelligence

Burak Savaş SARIÇOBAN, Enes SİVRİ

Kataloglama ve Sınıflamada Yapay Zeka Kullanımı: CATMELK Örneği.....	213
--	-----

Using Artificial Intelligence in Cataloging and Classification: The CATMELK Example

İlker ÇAKMAKKAYA

Kütüphane Hizmetlerinde Bulut Bilişim: Veri Depolama ve Erişim Açısından Değerlendirme	217
--	-----

Cloud Computing in Library Services: Evaluation in Terms of Data Storage and Access

Murat ÇELİK

Üniversite Kütüphanelerinde Chatbot Kullanımı: Örneklerle Dayalı Bir İnceleme.....	221
--	-----

Chatbot Use in University Libraries: A Case Study

Bahar YAYLA

Tıp Öğrencilerinin Kütüphane Memnuniyeti Ölçeği'nin Geliştirilmesi	225
--	-----

Development of a Medical Students' Library Satisfaction Scale

Kamber KAŞALI, Nermin ÇAKMAK, Engin BAYSEN, Kübra ZAYİM GEDİK, Betül KAŞALI

Kütüphane Fon Yönetimi İşlevleri	229
--	-----

Library Fund Management Functions

Dashqin Heydar oğlu MAHAMMADLI

Yapay Zeka Teknolojilerinin Kütüphane ve Bilgi Hizmetlerinin Gelecekteki Gelişimindeki Rolü	233
--	-----

*The Role of Artificial Intelligence Technologies in the Future
Development of Library and Information Services*

Solmaz SADIGOVA

Kütüphanecilerin Dijital Dönüşüm Kavramsal Farkındalığı Üzerine Bir Araştırma: Bartın Örneği.....	237
--	-----

*A Study on Librarians' Conceptual Awareness of Digital
Transformation: The Bartın Example*

Nurullah YAVUZ, Ahmet ALTAY

Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Düzenlenen Bilimsel Etkinliklerin Değerlendirilmesi (1974–2024)	241
--	-----

*Evaluation of Scientific Events Organized in the Field of Library
and Information Science in Türkiye (1974–2024)*

**Altun ÇETİNKAYA, Ayşe Rüveyda AYDIN, Berfin KARACAN,
Cevdet Ozan TANGÜLER, Nilsu Rana YALÇINKAYA**

Kütüphane 5.0: Yapay Zekâ Teknolojileriyle Yenilik, Deneyim ve Dönüşüm	245
---	-----

*Library 5.0: Innovation, Experience and Transformation Through
Artificial Intelligence Technologies*

Hanife Gül BOZKURT

Akademik Kütüphanecilerin YZ Yetkinlikleri: Kuramdan Uygulamaya Dijital Dönüşüm Analizi	249
--	-----

*AI Competencies of Academic Librarians: Analyzing Digital
Transformation from Theory to Practice*

Alper ODABAŞOĞLU, Evrim Doğa CANOOĞLU

Kütüphanelerin Dijital Dönüşümü ve Veritabanları	255
--	-----

Digital Transformation of Libraries and Databases

Hüseyin HÜSEYNOV

Geleceğe Taşıyamadığımız Vakıf Kütüphaneleri: Kastamonulu
Ahmed-i Siyahî Kütüphanesi Örneği..... 257

*Foundation Libraries We Could Not Carry to the Future: The
Example of Kastamonu Ahmed-i Siyahî Library*

Dündar ALIKILIÇ

Osmanlı Kadılık Sisteminin Dijital Yöntemlerle İncelenmesi:
Anadolu Kazasker Ruznamçeleri Üzerine Veri Odaklı Bir Yaklaşım
(1660–1895)..... 259

*Examining the Ottoman Judicial System through Digital Methods:
A Data-Driven Approach to the Anatolian Kazasker Ruznamçe
Registers (1660–1895)*

Esra MUHACIR, Büşra AKTAŞ KÜTÜKÇÜ

Son Dönem Osmanlı Yayıncılığı ve Modernizasyonuna Etkisi
Açısından Bir Yayınevi: Bulak Matbaası 263

*A Publishing House in Terms of Its Impact on Late Ottoman
Publishing and Modernization: Bulak Printing House*

Kamil ÇOŞTU

Türkdilli Dövlötlərdə Kitabxana-İnformasiya Mühiti (elmi
informasiya mübadiləsinin təşkili yolları)..... 267

*Library And Information Environment In Turkish-Speaking States
(Ways to organize the exchange of scientific information)*

Parvız Fırudın oğlu KAZIMI

Bilimsel Kütüphanelerde Elektronik Kaynakların Yönetimi 271

Management of Electronic Resources in Scientific Libraries

Sevda HALAFOVA

Bilgi Edinme Hakkı Taleplerinde Gizlilik ve Şeffaflık Dengesi: Kamu
Yararı Testi..... 273

*The Balance of Confidentiality and Transparency in Right to
Information Requests: The Public Interest Test*

Hasan ÖZTÜRK

Bilgi Profesyonelleri İçin Dijital Koruma Stratejileri: Kütüphaneciler
Özelinde Bir Değerlendirme.....277

*Digital Preservation Strategies for Information Professionals: An
Assessment Specific to Librarians*

Bilge Yeliz YENER SARIÇOBAN, Lale ÖZDEMİR ŞAHİN

Akademik Kütüphanelerin Bilgi Kaynaklarının Oluşumu Kavramı.... 281

*The Concept of Formation of Information Resources of Academic
Libraries*

Zahide RZAYEVA, Ellada BALAYEVA

Post-Bibliyografik Sentez Yöntemi: Yapay Zeka Destekli Bilgi
Üretiminde Yeni Bir Epistemolojik Model.....283

*Post-Bibliographic Synthesis Method: A New Epistemological Mode
in Artificial Intelligence-Assisted Knowledge Production*

Bülent AĞAOĞLU

Kütüphanelerde Yapay Zekâ Kullanımının Etik Boyutu285

*The Ethical Dimension of the Use of Artificial Intelligence in
Libraries*

**Nagihan Gönül EROĞLU, Ertuğrul Burak EROĞLU,
Merve DUYAR**

Üniversite Kütüphanelerinde Veri Okuryazarlığı: Eğitim
Programlarının Mesleki Gelişime Etkisi.....289

*Data Literacy in University Libraries: The Impact of Educational
Programs on Professional Development*

Semra KUTLU, Huriye ÇOLAKLAR

Arama Yeteneklerinin Geliştirilmesi: Yapay Zekâ Tabanlı Literatür
Taraması.....295

*Improving Search Capabilities: Artificial Intelligence-Based
Literature Review*

Kubilay YUCAL, Ercan KASAP

Uluslararası Gelenekten Geleceğe Bilgi ve Belge Yönetimi Sempozyumu (IV)

Halk Kütüphanelerinde Yapay Zeka Araçlarının Yaratıcı Drama
Yöntemiyle Öğretilmesi..... 299

*Improving Search Capabilities: Artificial Intelligence-Based
Literature Review*

Oğuz KURU, Begüm Büşra AKGÜN KURU

Gelişen ve Değişen Dünya İçerisinde Kütüphanelerde Yapay Zeka301
*Artificial Intelligence in Libraries in a Developing and Changing
World*

Yüksel POLAT

Bilgi Yönetimi ve Yapay Zekâ Entegrasyonu: Sürdürülebilir
Kalkınma Hedefleri Bağlamında Bir İnceleme 305
*Integration of Information Management and Artificial Intelligence:
An Analysis in the Context of Sustainable Development Goals*

Zarife Yıldırım MERCAN

Kütüphanelerde Bilgi İşlem Birimi: Genel Bir Bakış ve Rami
Kütüphanesi Örneği..... 313
*Information Technology Units in Libraries: An Overview and the
Case of Rami Library*

Salih AYDIN

Bilgi ve Belge Yönetimi Öğrencilerinin ChatGPT'ye Yönelik
Tutumları: Atatürk Üniversitesi Örneği..... 315
*Attitudes of Information and Records Management Students
Towards ChatGPT: The Case of Atatürk University*

Mehmet Kürşat DEĞER

SEMPOZYUM KURULLARI..... 319

Büyük Dil Modelleri ve Ekosistem Paradoksu: Teknolojik Uyum, Etik Yönetişim ve Sürdürülebilir Adaptasyon

*Large Language Models and the Ecosystem Paradox:
Technological Alignment, Ethical Governance, and
Sustainable Adaptation*

Müge AKBULUT¹

ÖZ

Büyük dil modelleri, bilgi merkezlerinde köklü bir dönüşüm vadederken, bu teknolojinin ekosistem olgunluğuyla olan uyumsuzluğu, özellikle Türkçe gibi morfolojik açıdan zengin dillerde önemli bir paradoks yaratmaktadır. Bu çalışma, büyük dil modellerinin bilgi erişim sistemlerine entegrasyonunu Ron Adner ve Rahul Kapoor'un teknoloji-ekosistem modeli çerçevesinde analiz ederek, bu süreçte ortaya çıkan etik yönetim sorunlarını ve sürdürülebilir adaptasyon gereksinimlerini Türkçe dilinin kendine özgü yapısı bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmada, büyük dil modellerinin performansını değerlendirmek amacıyla geleneksel bilgi erişim sistemleriyle karşılaştırmalar yapılmıştır. Disiplinler arası bir yaklaşımla dilbilim, bilişsel bilim, etik ve hukuk perspektiflerinden büyük dil modellerinin bilgi erişim süreçlerine etkileri araştırılmıştır. Özellikle Türkçe'nin eklemeli yapısı, ünlü uyumu ve özne-nesne-yüklem söz dizimi gibi dilbilimsel özelliklerinin bu entegrasyon sürecindeki rolü detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Adner ve Kapoor'un modeli

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye. mugeakbulut@aybu.edu.tr

temel alınarak, büyük dil modellerinin bilgi erişim sistemlerine entegrasyonunda karşılaşılabilecek “Esneklik Yanılgısı”, “Dayanıklı Esneklik”, “Yaratıcı Yıkım” ve “Dayanıklı Birliktelik” senaryoları değerlendirilmiş ve bu senaryoların Türkçe bilgi ekosistemi için olası sonuçları tartışılmıştır. MS MARCO, BEIR gibi veri setleri üzerinde yapılan karşılaştırmalı analizler, büyük dil modeli tabanlı yaklaşımların geleneksel yöntemlere göre potansiyel avantajlarını göstermiştir. Bu bağlamda, bilgi erişim sistemlerinin performans metrikleri (MRR@10, NDCG@10) karşılaştırılmıştır.

Araştırmada, büyük dil modellerinin doğal dil anlama, semantik arama ve bağlamsal sorgu genişletme gibi alanlardaki üstünlükleri vurgulanırken, Türkçe’nin kendine has dilbilimsel yapısının bu teknolojilerin adaptasyonunda ve performansında yarattığı zorluklar ortaya konulmuştur. Analizler, büyük dil modeli tabanlı yöntemlerin geleneksel bilgi erişim sistemlerine kıyasla avantaj sağladığını, ancak Türkçeye özgü dil kaynaklarının yetersizliği nedeniyle bu potansiyelin tam olarak gerçekleştiremediğini göstermektedir.

Çalışmanın bulguları, büyük dil modellerinin Türkçe bilgi erişiminde devrim yaratma potansiyelini tam olarak gerçekleştirebilmek için Türkçeye özgü dil kaynaklarına yatırım yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, geniş kapsamlı Türkçe değerlendirme veri kümelerinin oluşturulması, açık kaynaklı doğal dil işleme araçlarının geliştirilmesi ve Türkçe’nin yapısına uygun büyük dil modeli mimarilerinin araştırılması önerilmektedir. Ayrıca dilbilimciler, bilgisayar bilimcileri, etik uzmanları ve hukukçular arasındaki işbirliğinin önemi belirtilerek, büyük dil modellerinin etik ve hukuki boyutlarının ele alınması gerektiği ifade edilmektedir. “Dayanıklı Birliktelik” senaryosuna ulaşmak için kademeli entegrasyon, etik yönetim, sürekli iyileştirme ve Türkçe için özelleştirilmiş büyük dil modeli çözümlerinin geliştirilmesi stratejik öneriler olarak sunulmaktadır. Çalışmanın sınırlılıkları, özellikle İngilizce veri kümelerine dayanılması ve Türkçe veri kümelerinin eksikliği

vurgulanarak, gelecek araştırmalar için Türkçe özelinde veri kümeleri oluşturulması ve hibrit modellerin geliştirilmesi gibi öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Büyük dil modelleri, Bilgi erişim sistemleri, Ekosistem paradoksu, Teknoloji-Ekosistem modeli, Dilbilimsel zorluklar.*

ABSTRACT

While large language models promise a profound transformation in information centers, the misalignment between this technology and ecosystem maturity creates a significant paradox, especially in morphologically rich languages like Turkish. This study aims to analyze the integration of large language models into information retrieval systems within the framework of Ron Adner and Rahul Kapoor's technology–ecosystem model, and to examine the emerging issues of ethical governance and the requirements of sustainable adaptation in the context of the unique structure of the Turkish language.

In order to evaluate the performance of large language models, comparisons with traditional information retrieval systems have been carried out. Through an interdisciplinary approach, the effects of large language models on information retrieval processes have been investigated from the perspectives of linguistics, cognitive science, ethics, and law. In particular, the role of linguistic features such as Turkish's agglutinative structure, vowel harmony, and subject–object–verb word order in this integration process is addressed in detail. Based on Adner and Kapoor's model, the scenarios of "Flexibility Mirage," "Robust Flexibility," "Creative Destruction," and "Robust Coexistence" are evaluated in the integration of large language models into information retrieval systems, and the possible consequences of these scenarios for the Turkish information ecosystem are discussed. Comparative analyses on datasets such as MS MARCO and BEIR have shown the potential advantages of

large language model-based approaches over traditional methods. The systems were evaluated and compared based on standard information retrieval metrics: MRR@10 and NDCG@10.

The study emphasizes the superiorities of large language models in areas such as natural language understanding, semantic search, and contextual query expansion, while also revealing the challenges created by the unique linguistic characteristics of Turkish for the adaptation and performance of these technologies. Analyses indicate that LLM-based methods provide advantages over traditional information retrieval systems, but the lack of Turkish-specific linguistic resources prevents the full realization of their potential.

The findings of the study emphasize that, in order to fully realize the transformative potential of large language models in Turkish information retrieval, investment in Turkish-specific linguistic resources is required. Accordingly, the creation of large-scale Turkish evaluation datasets, the development of open-source natural language processing tools, and the exploration of large language model architectures tailored to the structure of Turkish are proposed. Furthermore, the importance of collaboration among linguists, computer scientists, ethicists, and legal experts is highlighted, and it is emphasized that the ethical and legal dimensions of large language models must be addressed. Strategic recommendations such as phased integration, ethical governance, continuous improvement, and the development of customized large language model solutions for Turkish are presented as pathways to achieving the “Robust Coexistence” scenario. The limitations of the study, particularly its reliance on English datasets and the lack of Turkish datasets, are underlined, and future research directions are suggested, including the creation of Turkish-specific datasets and the development of hybrid models.

Keywords: *Large Language Models, Information Retrieval Systems, Ecosystem Paradox, Technology-Ecosystem Model, Linguistic Challenges.*

SEMPOZYUM KURULLARI

DÜZENLEME KURUMU

Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Bartın Üniversitesi, Türkiye
Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Türkiye

ONUR KURULU

Prof. Dr. Ahmet Hamdi TOPAL (Rektör/ Kastamonu Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Elçin BABAYEV (Rektör/Bakü devlet Üniversitesi, Bakü, Azerbaycan)
Prof. Dr. Mevlüt KARATAŞ (Rektör/ Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ahmet AKKAYA (Rektör/ Bartın Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Mustafa SİNANOĞLU (Rektör/İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Türkiye)

SEMPOZYUM YÜRÜTME KURULU

Prof. Dr. Hasan S. KESEROĞLU (Kastamonu Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Burcu Umut ZAN (Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Hamid DERVİŞ (Kastamonu Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Ahmet ALTAY (Bartın Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Leyla KANIK (İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Alemdar CABBARLI (Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan)

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Coşkun POLAT (Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Burcu Umut ZAN (Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Ahmet ALTAY (Bartın Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Hamid DERVİŞ (Kastamonu Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Üyesi Lale ÖZDEMİR ŞAHİN (Bartın Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Huriye ÇOLAKLAR (Bartın Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Güler DEMİR (Kastamonu Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Leyla KANIK (İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kemal SEVGİSUNAR (Kastamonu Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Ömer DALKIRAN (Kastamonu Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur AKBULUT (Kastamonu Üniversitesi, Türkiye)

Uluslararası Gelenekten Geleceğe Bilgi ve Belge Yönetimi Sempozyumu (IV)

Dr. Öğr. Üyesi Çağdaş ÇAPKIN (Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul Burak EROĞLU (Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye)
Arş. Gör. Dr. İlker ÇAKMAKKAYA (Kastamonu Üniversitesi, Türkiye)
Öğr. Gör. Dr. Nagihan Gönül EROĞLU (Çankırı Karatekin Üniversitesi)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Hasan Sacit KESEROĞLU (Kastamonu Üniversitesi)
Prof. Dr. Coşkun POLAT (Çankırı Karatekin Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih RUKANCI (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakan ANAMERİÇ (Ankara Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet ALTAY (Bartın Üniversitesi)
Doç. Dr. Güler DEMİR (Kastamonu Üniversitesi)
Doç. Dr. Hamid DERVİŞ (Kastamonu Üniversitesi)
Doç. Dr. Huriye ÇOLAKLAR (Bartın Üniversitesi)
Doç. Dr. Lale ÖZDEMİR ŞAHİN (Bartın Üniversitesi)
Doç. Dr. Malik YILMAZ (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa BAYTER (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Doç. Dr. Nermin ÇAKMAK (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Parviz KAZIMI (Bakı Devlet Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ali KAVAK (Kırıkkale Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur AKBULUT (Kastamonu Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Berrin BALKAŞ YILMAZ (İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Çağdaş ÇAPKIN (Çankırı Karatekin Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Daşqın MƏHƏMMƏDLİ (Bakı Devlet Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Erdinç ALACA (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet K. SEVGİSUNAR (Kastamonu Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Meltem DİŞLİ (Hacettepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Müge AKBULUT (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Nuri TAŞKIN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ömer DALKIRAN (Kastamonu Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Özlem ŞENYURT (Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye AKÇA (Marmara Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul Burak EROĞLU (Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye)
Arş. Gör. Dr. İlker ÇAKMAKKAYA (Kastamonu Üniversitesi)
Dr. Sami ÇUHADAR (İstanbul Bilgi Üniversitesi)